

PhDr. Stanislav Zajíček – přihláška do soutěže Labyrint světa 2012

V roce 1986 jsem ukončil studium českého jazyka a literatury a latiny na Filozofické fakultě Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Brně. Vlivem mnoha okolností jsem začal učit oba tyto předměty až v r. 1992; v současnosti jsem učitelem na brněnském Gymnáziu Matyáše Lecha.

Školní výuka češtiny a latiny přímo provokuje mluvit o společnosti, historii a humanitních otázkách, což jsem se vždy snažil nejen vkládat do běžné výuky, ale také posílit prostřednictvím **projektové výuky, školního divadla, studentského filmu a volitelných seminářů.**

Dovolím si nyní zmínit se o těchto činnostech blíže.

A) PROJEKTOVÁ VÝUKA

Tento stále populárnější způsob školní práce má mnoho rozměrů – vede žáky k dlouhodobější kolektivní spolupráci, k propojování různých oborů, ke schopnosti prezentovat průběžný i celkový výsledek práce (studie, sborník, školní noviny, film, internetová stránka...). Velmi dobré je pojmout projektovou výuku jako mezinárodní – a zde bych se chtěl zmínit o dvou projektech právě takových (projekty obecně mně velmi vyhovují také proto, že představují i „učení mimo školu“, což je zvláště dnes vážné pedagogické téma). Projekty realizované pouze na půdě gymnázia zde nezmiňuji.

A.1. „Latinitas vel Europa“

Projektu „Latinitas vel Europa“ (podpořeného evropským vzdělávacím programem COMENIUS) se v letech 2004 – 2006 účastnily týmy středoškolských studentů a učitelů z Belgie, Rakouska, Španělska, Bulharska, Polska, Itálie a České republiky (pracoval jsem jako koordinátor české účasti). Každá země navrhla pro společnou práci některé téma; my jsme navrhli zřídit internetovou stránku projektu, společně připravit srovnávací elektronický slovníček latiny a našich jazyků, sestavit soubor audioukázek současné výslovnosti latiny a shromáždit dokumenty užívající latinu v současných univerzitních obřadech. **Naším cílem bylo představit latinu a její projevy nikoli jako historickou fosílii, ale jako stále živou součást klíčových tradic současné Evropy.**

Všechny naše návrhy byly mezinárodní komunitou přijaty.

Jako specifický příspěvek český jsme také připravili divadelní představení **Orbis Ludus**, jež bylo založeno na divadelní dramatinaci některých hesel z Komenského encyklopedie *Orbis Sensualium Pictus*; pro toto představení jsem napsal scénář a ujal jsem se režie.

Nělikeré výsledky projektu je možné zhlédnout

a) na [této](#) adrese,

b) v tištěném sborníku ***Latinitas vel Europa*** (k dispozici na mé adrese).

A.2. „Behind the Iron Curtain. The Sixties on the Stage of the World“

Tento mezinárodní projekt byl zformulován a připraven na půdě našeho gymnázia; v projektu jsem vystupoval jako jeho autor a mezinárodní koordinátor; práce na něm probíhaly v letech 2008 – 2010.

O co šlo? Tento projekt francouzské, italské, bulharské, rakouské a české (koordinující) střední školy chtěl pátráním ve vzpomínkách pamětníků zjistit, jaká byla podoba jejich 60. let – Evropy „západní“, demokratické, a „východní“, ovládané totalitními ideologiemi, a **především seznámit řešitele projektu – mladé lidi z několika států Evropy – s touto historií jejich zemí z nejtěsnějšího pohledu**. Zaujalo nás, jak tato doba „poslední víry v pokrok“ zůstává v paměti „obyčejných“ lidí, pamětníků doby tzv. železné opony. Mají jejich paměti průsečíky, nebo jsou toliko mimoběžné? Evropští studenti hledali odpověď u pamětníků, v archivech, knihovnách, filmech, denním tisku... a průběh své práce konfrontovali s ostatními. Vznikl soubor dokumentů, jež umožňují lépe odpovědět na naši prvotní otázku (za velmi důležité jsme považovali prosazení ideje, aby při setkáváních v projektových zemích studenti v mezinárodních týmech pracovali na tvorbě výsledků své práce samostatně, tedy bez učitelského dohledu):

- srovnávací studie **Life at the end of the 60s in memories of the personal observers on both sides of the Iron Curtain**,
- kolekce národních analýz denního tisku z 23. 5. 1967 **That Day** zkoumající **dobovou** žurnalistiku a její (především východní) propagandistickou tvář,
- mezinárodní kolekce reprezentativních dobových fotografií získaných z rodinných fotoalb **International gallery of photographs from our family**

photoalbums from the end of the 60s (přirozeným doplňkem jsou fotografie tvořící **Národní rodinná fotoalba**),

- soubor **The Best of** představuje kolekci dobových hitů popmusic z obou stran železné opony,
- vše je doplněno národními studii **Historical and social situation in our countries at the end of the 60s**.

Zájemce může vše nalézt na www.btic.eu (tato webová stránka umožňuje nahlédnout nejen do výsledků projektu, ale také do tvůrčí dílny řešitelů - zájemce tu najde prakticky vše - od přihlášky přes bohatou fotodokumentaci až k ohlasům projektu v médiích). Zároveň je k dispozici i **DVD** zachycující projekt off-line. Zdaleka v neposlední řadě jako součást projektu vznikla **tištěná brožura *Za železnou oponou na divadle světa*** a studentský **filmový dokument *Behind the fallen curtain***.

V evropské databázi mezinárodních studentských projektů EST (European Shared Treasure) byl náš projekt ohodnocen jako tzv. [Star Project](#).

O zkušenostech s projektovou výukou jsem na podzim r. 2011 publikoval článek [Několik pohledů do praxe projektové výuky](#) ve 44. čísle časopisu **Kritické listy**.

B) ŠKOLNÍ DIVADLO

Vedle existence oboru *dramatická výchova* můžeme zaznamenat i čilý ruch na poli *školního divadla*. Jako odchovanec proslulého brněnského souboru PIRKO jsem vždy považoval tento prostředek výchovy a vzdělání za zásadní (a protože jsem se dlouho zabýval odborně i dílem Jana Amose Komenského, svou inspiraci jsem našel samozřejmě také u něj, o tom viz v textu J. Delongové in *Labyrint světa a ráj srdce, Městské divadlo Brno, program k 625. premiéře, 2006/2007*).

Školnímu divadlu se věnuji nepřetržitě od r. 1998. Pro inscenace píšu scénáře (ať už ryze autorské, anebo jako dramatizace moderní poezie), ujímám se režie, divadla vedu také organizačně. Protože školní život přináší neustálou změnu, mění se i soubory a jejich obsazení. V divadelní praxi jsem se vždy snažil přinést něco neobvyklého, např. novou dramaturgii (v tomto smyslu jsem byl i oceněn porotami studentských divadelních přehlídek) – scénická zpracování soudobých básníků (Milan Ohnisko, Jan Antonín Pitínský, Ota Klempíř,

Andrea Jarošová). Pracoval jsem také se školním souborem účinkujícím ve francouzském jazyce.

Pokud jde o **moderní českou historii**, jedním z nejúspěšnějších představení se stalo **Čítanky... a co dál?** z r. 1998, jež představilo ve scénické zkratce klíčové okamžiky českých dějin. Počet repríz dosáhl skoro ke třiceti, což je ve světě amatérského divadla velmi dobré číslo.

Některé mé scénáře vyšly také tiskem, např. Komenského dílem inspirovaný **Orbis Lusius** (vydala Unie Comenius in Bulletin, roč. 12, č. 20). Právě toto představení existovalo ve francouzské jazykové mutaci, díky čemuž se náš soubor stal r. 2004 účastníkem mezinárodní přehlídky vítězů národních soutěží frankofonních divadel *Festival des festivals* v italské Neapoli.

Pokud jde o podrobnější podchycení a zhodnocení mých divadelních aktivit, k dispozici je kapitola *Mekka školního divadla v Brně (Skupiny Stanislava Zajíčka)* v magisterské práci Mgr. Ivy Lajdové [Školní divadlo – proč a jak jej začlenit do gymnaziálního ŠVP](#) (FF MU 2010).

C) STUDENTSKÝ FILM

C1. KVINTFEST

Propojit výuku s inspirací k tvořivosti lze samozřejmě i na poli žákovského filmu. Práci jsem koncipoval tak, aby byla rozložena prakticky na celé období školního roku (šlo o šestnáctileté žáky). Vyvrcholil jí cyklus (předchozích) výukových témat *Co je dramatické, Drama, Scénář, Dramaturgie, Inscenace, Film*. Jejím výsledkem byly hrané filmy a červnový celoškolský filmový festival.

Jednotlivé „produkční skupiny“ měly za úkol napsat filmovou povídku (s povinným respektem vůči aristotelské výstavbě dram. děje). O té jsem s nimi diskutoval; jakmile jsme našli shodu, pokročily k tvorbě filmového scénáře (věnoval jsem předtím dost pozornosti vysvětlení základních postupů filmové řeči a jejího zachycení ve film. scénáři).

Skupiny zvolily různé postupy – adaptace lit. díla, dramatizace městské pověsti, původní námět i scénář. Režisérská, kameramanská, herecká, střihačská práce – to už bylo na nich. Nutno říci, že vydatně vypomohli kolegové – informatici.

Po třídní projekci filmů přikročili žáci k přípravě dvoudenního školního filmového festivalu, který nazvali KVINTFEST. Jeho konání bylo stanoveno na poslední týden června r.

2008, kdy škola vždy žije především sportovními turnaji a vůbec přípravou na dobu prázdnin.

Žáci sestavili přípravný výbor, vytvořili logo festivalu, webovou stránku festivalu, letáky, plakáty a VIP pozvánky. Připravili hlasovací zařízení pro diváckou soutěž (tři pětilitrové láhve od okurek, do nichž diváci vhadzovali kuličky podle nápisu na nich uvedených – LÍBILO, OČEKÁVAL JSEM NĚCO JINÉHO, NELÍBILO).

O konání festivalu informoval tisk městské části a vysílání ČR 2 v pořadu Domino.

Zájemce může stále navštívit [„festivalovou“ stránku](#), kde se může nejen informovat o dalších podrobnostech tohoto projektu, ale může si také volně stáhnout všechny realizované filmy.

C2. ŘEDITELSKÉ VOLNO

Učitel má největší radost, pokud jeho žáci dosáhnou na samostatnou tvůrčí činnost. Proto se nemohu nezmínit, že někteří z tehdejších kvintánů ve filmové praxi pokračovali; jejich dokumentární film *Ředitelské volno*, který mapoval souboj naší školy a krajského úřadu o náhle odvolaného ředitele, získal na loňském náhodském studentském festivalu *Prima sezóna* jednu z hlavních cen a na květnové Krajské soutěži amatérských filmů **Český videosalon** získal 1. cenu; také tento film lze [volně stáhnout](#). Rozsáhle o něm informoval zpravodaj *Donašeč*, č. 3, roč. 2011. Ocenění hrálo o to více, že se nejednalo již o soutěž pouze pro studenty, ale pro širokou obec amatérských filmařů. Ještě důležitějším však je to, že jejich film dokumentuje mnohaměsíční boj s nespravedlivým úředním rozhodnutím, který jsme vedli právě spolu se studenty, kteří **tak mohli získat cenné zkušenosti občanského postoje**. Nebyla proto náhoda, že právě tvůrci dokumentu *Ředitelské volno* se stali duší iniciativy [maturanti proti.cz](#), jež se úspěšně postavila proti některým nepochopitelným činům ministerstva školství při tzv. nové státní maturitě v r. 2011 (k tomu viz např. úvodní článek v příloze Lidových novin *Orientace* z 18. 6. 2011, kde se píše nejen o této iniciativě, ale také o jejím vztahu k naší škole a mé osobě).

D) VOLITELNÉ SEMINÁŘE

Jádro současného školního kurikula, rámcové vzdělávací programy, umožňují každé škole připravit takový výchovný a vzdělávací program, který vyhovuje jejím možnostem

a schopnostem. Podobný přístup podporovala naše škola již před přijetím této koncepce, a proto rád připravuji jedno- či dvouleté semináře, jež mi umožňují šířeji pojednávat o tom, na co v běžném školním provozu tolik času nezbyvá (k popisu svých běžných výukových aktivit užívám metodický portál rvp.cz a vstup [Jaký má smysl učit češtinu – jak to vysvětlit](#)).

Uvedu alespoň „pracovní“ názvy některých seminářů a doplním krátkou anotaci.

D1. LITERATURA JAKO UMĚNÍ, UMĚNÍ JAKO ŘEMESLO

Tento seminář (určený pro starší studenty) se snaží proniknout k obecné podstatě literárního sdělování, jež je ve své znakové podobě shodné s řečí i ostatních umění. Studenti tak mají možnost v jednotlivých hodinách sledovat, jak se pojmy jako ZNAK, PÍSMO, OBRAZ, METAFORA, DĚJ, SITUACE, POSTAVA atd.atp. projevují v literatuře a stejně tak v hudbě, výtvarném umění a filmu. Sledujeme, jak se právě tyto základní prostředky umělecké komunikace nemění po dlouhá staletí, ba jak se v různých proměnách stále vrací.

Pojem „řemeslo“ pak ukazuje na studium forem literárního textu, aby bylo dostatečně jasné, že tu existují pevné základy literární dovednosti, kterou lze nejen sledovat a studovat, ale také se jí přiučit. V této souvislosti mluvíme nejen o vysoké literatuře, ale také o paraliteratuře, publicistice, reklamě, kýči, textu populární hudby atd. Z praxe jsem dávno pochopil, že chceme-li studentům např. vyložit účinnost totalitní publicistiky, podaří se to nejen výkladem o ideologii a propagandě, ale především při pečlivém rozboru příslušných textů vedeném z hlediska poetiky – čili přistoupit k takovým textům, jako by to byly básně; neboť ony to řemeslně vzato „básně“ jsou.

D2. PŘÍBĚHY A TVARY EVROPSKÉ LITERATURY

Tento seminář navazuje na výše zmíněný. Studenti v něm zkoumají určitá témata evropské literatury v průběhu staletí dějin evropské kultury. Proměnlivý přístup k těmto tématům ukazuje i proměny společenské – a leckdy je pomáhá účinně osvětlit. Sledujeme tak od starověké literatury témata jako OSUD, ŽENA A JEJÍ SÍLA, LÁSKA A JEJÍ PODOBY, ZÁKON, BOJ, AKČNÍ HRDINA, UTOPIE, KOMIKA V LITERATUŘE aj.

D3. LITERÁTNÍ FABRIKA

Je určena pro studenty, kteří se zajímají o literární tvorbu (jde tedy o jakousi obdobu tzv. tvůrčího psaní). Společně postupně sledujeme řemeslo vynikajících autorů, čili jak je text „udělán“. Studenti vytvářejí samozřejmě vlastní texty, jež společně kriticky analyzujeme.

I když to není prvním účelem tohoto semináře, jeho účastníci také knižně publikují. V posledních letech tak vyšly tyto knížky:

- Andy Werner: Funk you. Vyd. nakl. Petrov, Brno 2005
- S. T. Quincy: INSIDA. Vyd. nakl. Host, Brno 2006
- S. T. Quincy: Secese. Vyd. nakl. Host, Brno 2010
- Andrea Jarošová: Hory, má panenka. Vyd. nakl. GRIFART, Brno 2011